

It takes two to Talo

IN GESPREK MET TWEE TAALBELEIDSCOÖRDINATOREN

Tine Jellasics en Laurens Meeus zijn allebei taalleerkracht op het Scheppersinstituut in Mechelen. Sinds vier jaar geven ze daar samen het taalbeleid vorm. Dat blijkt een fijne zoektocht naar hoe taal een hefboom kan zijn voor alle leerlingen. Saskia Vandeputte ging met hen in gesprek.

Saskia Vandeputte, Tine Jellasics en Laurens Meeus

WAS ER VÓÓR JULLIE FUNCTIE AL EEN TAALBELEID?

Tine: “Er was geen ruimte gecreëerd, geen uren. Enkele collega’s waren er wel mee bezig, bijvoorbeeld via de vakgroepen talen. Er was animo, maar er was te weinig structurele tijd.”

Laurens: “Op dat moment hadden we ook nog niet altijd een echte beleidsbril op. Het ging vaak om verhoogde zorg, voor leerlingen die moeilijkheden hadden. Dat leek soms dweilen met de kraan open, er was weinig effect zichtbaar. We zijn dan zelf op onderzoek gegaan bij een van onze zusterscholen in Anderlecht. Daarna hebben we onze ideeën om alle leerlingen sterker te maken aan de directie voorgelegd. Daaruit is de functie van coördinator taalbeleid gegroeid. We vinden het fijn dat onze directie daar middelen voor vrij heeft gemaakt. Momenteel hebben we samen zes uren.”

HOE ZIJN JULLIE ERAAN BEGONNEN?

Laurens: “We volgden de expertopleiding aan het Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO) van de KU Leuven. Die opleiding is erop gericht om je mee het

proces van de opstart van een taalbeleid te laten doorlopen.”

Tine: “De eerste stap was dan de noden bepalen van ons doelpubliek. We zijn gestart met een bevraging van de leerkrachten, om te weten te komen wat zij belangrijk vonden.”

Laurens: “Dat was een fijn moment, die noden inventariseren. We hadden tijdens de klassenraden een theesalon ingericht, om een gezellige en ongedwongen sfeer te creëren, maar toch een zekere structuur te bieden. We hebben veel input gekregen van collega’s. Dan hebben we die noden samengevat en geprioriteerd. Van daaruit hebben we ons beleid vormgegeven.”

WAT ZIJN OP DIT MOMENT DE SPEERPUNTEN VAN JULLIE TAALBELEID?

Tine: “We zetten vooral in op taalontwikkelend lesgeven. De bedoeling daarvan is dat de leerkracht zo lesgeeft dat de leerlingen vooral actief bezig zijn met de leerstof, en tegelijk met taal, bijvoorbeeld door de leerstof zelf te gaan verwoorden. We kunnen daarin nog veel vooruitgang boeken.”

Laurens: “We bouwen dat op via de drie pijlers van taalontwikkelend lesgeven: context (zorgen voor kaders om leerstof aan op te hangen), interactie en taalsteun (volgens het principe van *scaffolding*). Een tweede speerpunt is dat we data verzamelen via Diatoetsen. We nemen die af van het eerste tot en met het vierde middelbaar. Zo kunnen we groei meten. Het geeft ons een gericht beeld van waar noden liggen, zowel als school en per klas als individueel op leerlingenniveau.”

Tine: “Die taaltoetsen laten ook de noodzaak zien om op een andere manier les te geven.

Laurens: “Een derde speerpunt is dat we onze verhoogde zorg afstemmen op de basiszorg die we in de klas voor alle leerlingen geven. We zijn een school die sterk inzet op zorg. Het is zoeken naar efficiëntie en een goed evenwicht tussen die basiszorg voor iedereen en individueel bijspijkeren.”

Over de auteur**SASKIA VANDEPUTTE**

is recensente bij Boekenbril.be. Ze begeleidt voor Schoolmakers scholen in leer- en veranderprocessen.

TINE JELLASICS en LAURENS MEEUS

en zijn leerkrachten Nederlands-Duits en taalbeleidscoördinatoren in het Scheppersinstituut in Mechelen. Daarnaast begeleidt Laurens voor Schoolmakers ook scholen in leer- en veranderprocessen.

HOE ORGANISEREN JULLIE DIE VERHOOGDE TAALZORG?

Tine: “We hebben ruwweg drie mogelijke remediërmiddelen. Het begint met de klassenraad. Die bepaalt welke concrete nood er aan de basis ligt van de taalnood met een soort deliberatiekader. De eerste optie is dan het *taaltraject*. Dat is een gericht, kort traject in kleine groepen voor leerlingen met gelijkaardige behoeften. In kleine groep leren we hun dan bijvoorbeeld antwoorden formuleren op open vragen of oefenen we leesstrategieën in. De tweede remediërmethode is een *taaldagboek*. Daarbij werken leerlingen onder begeleiding op zelfstandige basis, opnieuw volgens hun noden. Ze noteren kort wat ze hebben gedaan en reflecteren daarover. Dat gaat bijvoorbeeld over het journaal bekijken of een tekst uit een tijdschrift lezen. De begeleidende leerkracht stuurt mee, maar het doel is dat de leerlingen uiteindelijk zichzelf gaan sturen. Het gaat om ‘taalkilometers’ maken. Het derde middel is dwingender: dat is een *taalinspanningscontract*. Een leerling die weinig moeite doet en kansen laat liggen, proberen wij ertoe te verplichten

om inspanningen te leveren op gebied van taalvaardigheid. Dat is iets formeler. Dit jaar gaat het om 6 op 800 leerlingen, dus dat is erg beperkt.”

Laurens: “De bedoeling is om echt een engagement van leerlingen te vragen. Zo is het niet langer vrijblijvend. Het basissidee van ons taalbeleid blijft sowieso: laten we proberen in de les zoveel mogelijk met en aan taal te werken.”

WELKE UITDAGINGEN KOMEN JULLIE TEGEN? EN HOE GAAN JULLIE DAARMEE OM?

Laurens: “De eerste uitdaging is het taalbeleid schoolbreed uitrollen. Om daarop in te spelen, werken we met een vrijwillig kernteam van een negental gemotiveerde collega's. Vorig jaar hebben we dat uitgebreid door iedereen een buddy te laten meebrengen. Collega's meekrijgen is niet altijd makkelijk. Mensen hebben soms het gevoel dat ze de tijd niet hebben om ermee bezig te zijn. De kunst is om met kleine ingrepen te werken. Activerende werkvormen gebruiken is bijvoorbeeld al een hele stap.”

Tine: “Tegelijk wil je die *growth mindset* blijven aanspreken om ook iets méér te

doen, om niet in de kleine, losse acties te blijven hangen. Net dat geeft sommigen dan weer stress. Dat is de moeilijkheid, dat je zoveel verschillende collega's hebt die daarin anders functioneren.”

Laurens: “Het is voor veel leerkrachten ook een zoektocht om ruimte te maken voor andere zaken dan het leerplan in de strikte zin. Maar het ene sluit het andere niet uit: je kunt perfect je leerstof zien en toch ook aan taal werken. De keuze van je werkvormen is vaak cruciaal.”

Tine: “Er komt ook nog bij dat we met veel andere zaken zijn bezig geweest de laatste jaren: digitalisering, de onderwijsvernieuwing, corona. Mensen zitten aan hun plafond. Taal was nooit dé prioriteit.”

Laurens: “Een tweede grote uitdaging is dat taalbeleid inbedden in het bredere pedagogisch-didactische beleid en het zorgbeleid. Ook op beleidsniveau zijn het intense jaren geweest. Ik heb het gevoel dat ons brede zorgbeleid nog structureel uitgewerkt kan worden. Het gaat nog te vaak om individuele verhoogde zorg verlenen.”

Tine: “Daar tijd voor vinden is evengoed weer een uitdaging. We zoeken op school nog naar de beste manier om samen te

werken met alle coördinatoren en directieleden. Dat is deel van het hele proces van beleid maken – en dat is en blijft een ‘traag’ proces.”

Laurens: “Idealiter zou ook de pedagogische raad er nog sterker bij betrokken worden. Dat gebeurt de laatste tijd wel al vaker. En dan is er nog het uiteindelijke doel: die beleidslijnen tot op de klasvloer krijgen.”

Tine: “Daarvoor zouden we dus nog wat meer moeten loskomen van het ad-hoc-denken.”

WAT ZIJN IN JULLIE BELEVING SUCCESSEN DIE JULLIE HEBBEN GEBOEKT?

Laurens: “Zoals we al aangaven, was het fijn om geregeld de betrokkenheid van onze collega’s te voelen, bijvoorbeeld toen we de noden wilden bepalen of bij de vorming van ons kernteam. Het is fijn om mensen geëngageerd aan de slag te zien gaan met taal in de brede zin. Onze kernteamleden zijn allemaal aan het experimenteren gegaan en dragen de aandacht voor taal mee uit. Daar zijn we hen heel dankbaar voor.”

Tine: “Ook de implementatie van Diataal, als deel van een soort leerlingvolgsysteem voor taal, loopt bij ons op school positief, hoewel ook daar zeker nog veel verbetering mogelijk is. Uiteindelijk organiseren we de tests nog maar sinds vorig schooljaar structureel van het eerste tot en met het vierde middelbaar.”

Laurens: “We merken dat we thema’s

zoals onderwijseffectiviteit en -kwaliteit mee op de agenda hebben gezet. Dat zijn stevige thema’s natuurlijk, die ook nog veel discussie met zich zullen meebrengen...”

Tine: “De duidelijker georganiseerde remediering en verhoogde taalzorg ervaar ik ook als positief. Die wordt intussen al deels mee gedragen door niet-taalleerkrachten. Dat zijn fijne stappen.”

WAT HELPT OM COLLEGA’S MEE TE KRIJGEN?

Laurens: “Het helpt zeker om van in het begin te proberen uitstralen dat taalbeleid iets van de hele school is en dat iedereen dus input kan en mag geven. Zo kun je de expertise van je collega-leerkrachten echt benutten. Het werkt stimulerend om dingen samen te kunnen aanpakken.”

Tine: “De urgentie duidelijk maken is ook erg belangrijk. Waarom moet ik als leerkracht van een ‘zaakvak’ aandacht hebben voor taal? Daar hebben we de afgelopen jaren zelf misschien nog wat te weinig op ingezet.”

Laurens: “We proberen bijvoorbeeld in ons kernteam voor aangename vergaderingen te zorgen. Enerzijds gaat het dan om een gezellige sfeer creëren, anderzijds om het feit dat de vergaderingen interactief zijn en ieders input gevraagd en gewaardeerd wordt. Ook de kleine stappen of experimenten proberen we altijd positief te benaderen. Zo hopen we dat onze kernteamleden gemotiveerd blijven.”

Tine: “We proberen daarin ook te differentiëren. Sommige mensen hebben maar een klein zetje nodig om eens iets nieuws te proberen. Bij anderen moet je dan weer meer overtuigingskracht gebruiken om het hen eens anders aan te laten pakken. Het is altijd belangrijk om te kijken wie er voor je zit. En natuurlijk proberen we zelf het goede voorbeeld te geven in onze lespraktijk.”

Laurens: “Soms helpt het ook om aan te geven dat je zelf nog zoekende bent. Zeker niet alles werkt altijd. Soms slaat iets niet aan – en dan moet je dat ook kunnen benoemen.”

Tine: “De combinatie van de coördinatiefunctie en het lesgeven zelf is dan wel krachtig. Zo behoud je voeling met de praktijk en de collega’s.”

Laurens: “Het was de afgelopen jaren niet altijd evident, maar we moeten de aandacht voor taal zelf ook vaker zichtbaar maken.”

Tine: “Dat kan vaak al met kleine acties. Zo hoorden we via een collega het idee om onder je e-mails of berichten naar de leerlingen een handtekening op te nemen waarin staat welk boek je op dat moment aan het lezen bent. Zo vestig je met een heel kleine inspanning toch even de aandacht op lezen.”

Laurens: “En zo blijf je bezig met zoeken en verdiepen. Dat is boeiend en houdt je scherp. We blijven onze directie dankbaar dat we daartoe de kans gekregen hebben.”